

УДК 349.3:[349.22:331.526]

DOI <https://doi.org/10.32782/yuv.v3.2024.28>**С. Сільченко,**

кандидат юридичних наук, доцент, адвокат,
доцент кафедри трудового права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

О. Серeda,

докторка юридичних наук, професорка,
завідувачка кафедри трудового права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ САМОЗАЙНЯТИХ ОСІБ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА ВИПАДОК БЕЗРОБІТТЯ

Постановка проблеми. Функціонування національної системи соціального захисту породжує значну кількість соціально-правових відносин, учасниками яких виступають різноманітні суб'єкти. Основними з них є органи, що здійснюють соціальне забезпечення та його отримувачі, якими є фізичні особи та у деяких випадках – сім'ї. Важливими учасниками цієї системи є роботодавці, які переважно виступають страхувальниками в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування, а також надають сервісні послуги, пов'язані з реалізацією застрахованими тих чи інших соціальних прав.

Окреме місце серед учасників соціально-забезпечувальних відносин посідають самозайняті особи, чий правовий статус є досить специфічним. З одного боку, як і будь-які фізичні особи вони перебувають у сфері впливу соціальних ризиків і можуть потребувати надання певного виду соціального забезпечення. З іншого боку, подекуди вони виступають у якості роботодавців, страхувальників щодо найманих працівників та відносно себе, а також можуть безпосередньо надавати у якості соціального забезпечення певні блага.

Не ставлячи на меті завдання здійснити комплексний правовий аналіз соціально-правового становища самозайнятих осіб, зосередимо свою увагу на особливостях прояву соціального ризику безробіття як підстави отримання самозайнятими особами соціального забезпечення.

Метою дослідження є проведення теоретичного дослідження природи та особливостей соціального ризику безробіття, який може створювати загрози соціальному благополуччю самозайнятих осіб і спричинити їх соціальну незабезпеченість. Досягнення цієї мети передбачає реалізацію наступних завдань: окреслення ключових складників соціально-правового статусу самозайнятої особи у діалектичному зв'язку з їх роллю у формуванні та перерозподілі суспільного продукту, що використовується для надання соціального забезпечення; проаналізувати проблему зайнятості самозайнятих осіб та специфіку ризику безробіття та бідності через втрату відповідного заняття, що і забезпечує дохід завдяки цій зайнятості.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Правовий статус самозайнятої особи як специфічного

суб'єкта права, у тому числі й права соціального забезпечення, неодноразово був на вістрі наукового пошуку учених-правників. Відповідні наукові праці зачіпають різноманітні аспекти правового становища самозайнятих осіб як учасників цивільних, господарських, податкових, зовнішньоекономічних, трудових відносин, відносин у сфері соціального захисту. Означені питання у своїх роботах висвітлювали Т. Жовнір, С. Іванова, О. Кравчук, О. Мульгіна, В. Радінська, А. Сазовнова, Ю. Таракан та інші. Проблеми соціальних ризиків у праві соціального забезпечення досліджували такі вчені, як Н. Болотіна, С. Сінчук, С. Сільченко, Б. Сташків, Г. Яковлева.

Виклад основного матеріалу. Легальне визначення поняття самозайнята особа містить Податковий кодекс України. Так, відповідно до п. 14.1.226. ст. 14 ПК України [1] такою особою вважається платник податку, який є фізичною особою – підприємцем або провадить незалежну професійну діяльність за умови, що така особа не є працівником в межах такої підприємницької чи незалежної професійної діяльності. У свою чергу, незалежна професійна діяльність – це участь фізичної особи у науковій, літературній, артистичній, художній, освітній або викладацькій діяльності, діяльність лікарів, приватних нотаріусів, приватних виконавців, адвокатів, арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів), аудиторів, бухгалтерів, оцінщиків, інженерів чи архітекторів, особи, зайнятої релігійною (місіонерською) діяльністю, іншою подібною діяльністю за умови, що така особа не є працівником або фізичною особою – підприємцем (за виключенням випадку, передбаченого пунктом 65,9 статті 65 цього Кодексу) та використовує найману працю не більш як чотирьох фізичних осіб.

Крім того, для характеристики самозайнятих осіб чинне законодав-

ства використовує категорію «особа, яка забезпечує себе роботою самостійно», що передбачено ст. 4 Закону України «Про зайнятість населення» [2], абз. 4 п. 1 ч. 1 ст. 4 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [3].

У науковій літературі передусім звертають увагу на економіко-господарський аспект статусу самозайнятих осіб. Цілком зрозуміло, що фізичні особи – підприємці є суб'єктами господарювання. Діяльність осіб, які займаються незалежною професійною діяльністю, має деякі спільні риси з господарською діяльністю, зокрема: виконання робіт та надання послуг для задоволення потреб інших осіб; передачу зазначених благ іншим особам на платній основі; професійні засади здійснення такої діяльності; поєднання приватних інтересів виконавця послуг та публічних інтересів в отриманні певних благ; значний рівень державного регулювання. І хоча зазначені особи не мають статусу суб'єкта господарювання, водночас для здійснення деяких видів такої діяльності необхідно отримати спеціальні дозволи, сертифікати [4, с. 128].

Вочевидь, для деяких самозайнятих осіб ведення господарської діяльності взагалі не можливо поєднувати з їх статусом, наприклад, для нотаріусів. Так, відповідно до ч. 4 ст. 3 Закону України «Про нотаріат», нотаріус не може займатися підприємницькою, адвокатською діяльністю, бути засновником адвокатських об'єднань, перебувати на державній службі або службі в органах місцевого самоврядування, у штаті інших юридичних осіб, а також виконувати іншу оплачувану роботу, крім виконання функції медіатора, викладацької, наукової і творчої діяльності, реєстрації підписувачів згідно із законодавством у сфері електронних довірчих послуг, а також діяльності у професійному самоврядуванні нотаріусів [5]. Докладний аналіз і розмежування

люється нарівні з іншими фізичними особами, тож пільги чи додаткові гарантії у наданні соціального забезпечення особі у зв'язку з її самостійною зайнятістю в законодавстві відсутні. Передумовами для отримання соціального забезпечення самозайнятою особою є: її участь у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування за відповідним видом; набуття та належним чином здійснене підтвердження факту потрапляння під дію певного спеціального соціального ризику. Втім, самозайнята особа з більшою вірогідністю може зазнавати дії окремих соціальних ризиків – втрати засобів до існування у зв'язку з банкрутством, неефективністю своєї підприємницької чи професійної діяльності, нещасного випадку під час здійснення наведеної діяльності, тимчасовою непрацездатністю тощо [10, с. 66, 68].

Існування специфічних видів соціального ризику по відношенню до самозанятих осіб є визначальним у характеристиці їх правового становища як суб'єктів права соціального забезпечення. Саме ця обставина вирізняє їх серед інших фізичних осіб.

Очевидно, що соціальні ризики є неодмінними супутниками життя людини як живої істоти, котра постійно перебуває на перехресті різноманітних суспільних зв'язків протягом свого життя. Саме суспільне життя опосередковує той стан речей, коли «з рук суспільства людина може отримати усі основні блага, які є конче необхідними для її нормального існування і розвитку» [11, с. 20]. У широкому розумінні усі ризики, які спіткають людину протягом усього періоду її життя, є соціальними, адже вони зумовлені суспільним буттям особи. Проте серед них виділяється група ризиків, які є соціальними у власному розумінні цього слова як цілком конкретні життєві обставини [12, с. 39]. Соціальний характер ризику зумовлений відповідним соціальним становищем людини у системі суспільних

відносин, тією роллю, яку він відіграє в економіці, виступаючи працівником, роботодавцем чи не виконуючи жодної суспільно-корисної діяльності. По суті ризик зачіпає найбільші цінності, які має людина, зокрема її життя, здоров'я, звичний спосіб життя, родинні відносини, добробут тощо.

Соціальні ризики не можна розглядати виключно як наслідки причин природного або технологічного плану, а також індивідуальних біологічних або поведінкових особливостей окремої людини. Вони сприймаються розглядаються як небезпека, що виникає і проявляється саме в соціальній сфері, негативно впливаючи на життєдіяльність окремих осіб.

Традиційно характеристика соціальних ризиків у праві соціального забезпечення ґрунтується на широкому та вузькому їх розумінні. У першому випадку ризик є таким, що реалізується в суспільстві, а в другому – пов'язаний з умовами життєдіяльності людини [13, с. 248, 249; 14, с. 51, 52]. Крім того, реалізований соціальний ризик виступає юридичним фактом, з яким пов'язується виникнення права особи на той чи інший вид соціального забезпечення. Справедливим у цьому зв'язку є погляд С. Синчук, яка визначає соціальний ризик як закріплену законодавством та визнану суспільством соціально значимою обставину об'єктивного характеру, з настанням якої громадяни (члени їх сімей) можуть втратити тимчасово або назавжди засоби до існування чи потребують додаткового матеріального забезпечення та не можуть самостійно її уникнути [15, с. 55, 56].

Розглядаючи соціальні ризики у нерозривному зв'язку з їх носієм – людиною та людською спільнотою, можемо відзначити, що вони зачіпають усі прошарки суспільства, проте, враховуючи предмет нашого дослідження, можна стверджувати, що самозайняті особи можуть не лише потрапляти під дію соціальних ризи-

ків як будь-хто з людей, але й можуть самі їх створювати. Причому негативні наслідки таких ризиків стосуватимуться як самих цих осіб, так і до прикладу найманих працівників, з якими самозайняті перебувають у трудових відносинах. Це, зокрема, стосується ризику безробіття, професійного ризику стати жертвою нещасного випадку. Навіть доволі універсальний ризик бідності цілком може стосуватися самозайнятих осіб через незадовільну організацію власної господарської діяльності та відсутність достатнього доходу для нормального існування.

Важливою рисою соціальних ризиків, що стосуються самозайнятих осіб є те, що убезпечитися самостійно від їх дії дуже складно, адже вони детерміновані цілим комплексом соціально-економічних, суспільно-політичних, технологічних та інших умов, зумовлюють страх людини за своє майбутнє, спричинений неможливістю задовольнити значимі для людини потреби.

Натомість свідомі дії, спрямовані на настання соціально незабезпеченості самозайнятої особи, також можуть породжувати стан незабезпеченості, але чи завжди такі дії можуть вважатися суспільно значимим соціальним ризиком. Одна справа, коли жінка, бажаючи стати матір'ю, на певний час припиняє підприємницьку чи адвокатську діяльність. Приймаючи участь у загальнообов'язковому соціальному страхуванні, така особа може знизити наслідки втрати доходу через народження і необхідність догляду за дитиною, отримуючи допомогу по вагітності та пологах. Інша справа, коли людина свідомо припиняє свою творчу або іншу діяльність через втрату мотивації. Фактично вона стає безробітною, але чи є це безробіття вимушеним? Схожа ситуація стосується ризику неплатоспроможності, який може настати через недостатній досвід або відсутність достатньої підприємницької ініціативи.

У зв'язку із зазначеним актуальним стає з'ясування сутності ризику безробіття, який перебуває у діалектичному зв'язку зі спеціальною правосуб'єктністю самозайнятої особи, пов'язаною з веденням підприємницької, незалежної професійної діяльності.

На думку О. Мульгіної самостійна зайнятість є важливою формою виживання населення в умовах безробіття та низького рівня оплати найманої праці. Її сутність полягає в тому, що людина сама знаходить для себе джерело доходів, забезпечує адекватні її потребам рівень і умови життя в результаті економічної діяльності, яка регламентована суспільними та економічними нормами [16, с. 193]. Ю. Остапенко наголошує, що самозайняті особи – це фізичні особи, які реалізують право на вільне обрання місця застосування праці та виду діяльності шляхом здійснення незалежної трудової діяльності з її реєстрацією у порядку, встановленому чинним законодавством України, в межах якої вони набувають відповідного правового статусу фізичної особи-підприємця та/або особи, яка здійснює незалежну професійну діяльність [17, с. 7].

Таким чином, окрім самостійності та ініціативності, необхідності виконання формальних вимог, що ставляться державою для регламентації того чи іншого виду діяльності самозайнятої особи, практично усі дослідники наголошують на тому, що самозайнята особа має зареєструвати свою діяльність у компетентних державних органах. Натомість Закон України «Про зайнятість населення», визначаючи категорії зайнятого населення, акцентує увагу саме на процесі діяльності, який за замовчанням приносить дохід для прожиття особі. У ч. 1 ст. 4 Закону слова «працюють», «забезпечують», «проходять» вживаються в теперішньому часі. За термінологією, що використана в цьому нормативному акті, безробітний – особа віком від 15 до 70 років,

яка через відсутність роботи не має заробітку або інших передбачених законодавством доходів як джерела існування, готова та здатна приступити до роботи.

Далі, цілком логічно можна дійти висновку, що у разі, коли адвокат не має клієнтів, нотаріус – заявників, підприємець – замовлень, які він може виконати, усі вони потрапляють під дію соціального ризику безробіття і потребують соціального захисту. Втім реальність інша.

Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 43 Закону України «Про зайнятість населення» статус зареєстрованого безробітного може набути особа працездатного віку до призначення пенсії, яка через відсутність роботи не має заробітку або інших передбачених законодавством доходів, готова та здатна приступити до роботи. Серед обов'язків зареєстрованого безробітного за п. 4 ст. 44 зазначеного Закону є обов'язок зареєстрованого безробітного інформувати кар'єрного радника про обставини, які є підставою для припинення реєстрації, визначені частиною першою статті 45 цього Закону.

Також у ч. 2 ст. 36 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» [18] встановлено, що застраховані особи, зареєстровані в установленому порядку як безробітні, зобов'язані своєчасно подавати відомості про обставини, що впливають на умови виплати їм забезпечення та надання соціальних послуг.

Основним нормативним актом, який регулює питання надання статусу зареєстрованого безробітного, є Порядок реєстрації, перереєстрації зареєстрованих безробітних та ведення обліку осіб, які шукають роботу [19]. З урахуванням приписів пунктів 4, 18, 19 цього нормативного акту приходимо до висновку, що набуття статусу зареєстрованого безробітного для самозайнятих осіб передбачає подання до центру зайнятості разом із заявою та іншими,

визначеними Порядком документами, відомостей про трудову діяльність з реєстру застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування, або документа, що підтверджує припинення останнього виду зайнятості. Окремо для членів особистого селянського господарства, для яких робота в ньому була основним видом зайнятості, передбачено необхідність подання довідки про припинення ведення особистого селянського господарства або вихід з такого господарства, видана сільською, селищною або міською радою за місцезнаходженням земельної ділянки.

Якими ж мають бути документи, що підтверджують припинення зайнятості самозайнятими особами?

Так, якщо розглядати адвокатів, то для отримання статусу безробітного, на нашу думку, їм необхідно зупинити свою адвокатську діяльність, тобто здійснити внесенні зміни до свого профілю в Єдиному реєстрі адвокатів України, зазначивши про зупинення або припинення своєї діяльності та повідомити про це відповідні державні органи (податкову службу), якщо він перебував на відповідному обліку. Цей висновок підтверджується правовою позицією, висловленою Верховним Судом у постанові від 31.05.2018 р. у справі № 750/9213/16-ц [20]. Її суть полягає в тому, що адвокатська діяльність є незалежною професійною діяльністю відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», а тому адвокат не може вважатися незайнятою особою з часу отримання ним свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю, незалежно від часу взяття його на облік органами Державної фіскальної служби України. Адвокат не скористалася своїм правом і не зупинив дію свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю при реєстрації та у період перебування на обліку як безробітний, а тому, не мав права на отримання статусу безробітного.

Інший підхід Верховний Суд продемонстрував по відношенню до фізичних осіб – підприємців. Так, у постанові від 24.04.2019 р. у справі № 757/17820/17-ц, розглядаючи аналогічний позов, Верховний Суд зауважив, що призначення допомоги по безробіттю пов'язується саме із наявністю/відсутністю роботи (праці) в особи як можливості діяти. Необхідними умовами для визнання особи безробітною і для виплати відповідної грошової допомоги, є не формальна реєстрація особи як суб'єкта підприємницької діяльності, фізичної особи – підприємця чи приватного підприємця, а реальне зайняття підприємницькою діяльністю та отримання доходу (прибутку) від такої діяльності, який необхідний людині для забезпечення її фізичного існування. Відповідно суд відмовив у задоволенні позовних вимог органу Державної служби зайнятості, незважаючи на те, що особа, будучи зареєстрованою у якості фізичної особи – підприємця, не зареєструвала припинення своєї діяльності під час перебування на обліку як безробітний [21].

Аналогічно Верховний Суд вирішує питання стосовно осіб, які укладають цивільно-правові договори під час перебування на обліку як безробітні, якщо вони не отримували доходів за цими договорами або виконували певні обов'язки на громадських засадах.

Порівнюючи незалежну професійну і підприємницьку діяльність фізичних осіб О. Сазонова звертає увагу на те, що спільним для цих самозайнятих осіб є те, що вони здійснюють систематичну діяльність, яка є джерелом їх доходу, не є найманими працівниками (у контексті здійснюваної діяльності, яка дозволяє визначати їх як самозайнятих), отримують дохід від набувачів результатів здійснюваної діяльності, яка дозволяє визначати їх як самозайнятих, можуть як використовувати, так і не використовувати найману працю. А серед головних відмінностей, які мають значення в контексті нашого дослідження, авторка

підкреслює, що незалежна професійна діяльність виступає для особи, яка її здійснює, головним джерелом активних доходів, а для підприємницької діяльності це не обов'язково (зокрема, особа може здійснювати підприємницьку діяльність і перебувати в не пов'язаних із такою підприємницькою діяльністю трудових відносинах, за винятком випадків, встановлених законодавством) [22, с. 76].

Наведені приклади засвідчують суперечність підходів у правозастосуванні законодавства про зайнятість та соціальне страхування на випадок безробіття стосовно окремих категорій самозайнятих осіб. Логічного пояснення того, щоб для набуття статусу безробітного фізичній особі – підприємцю не обов'язково припиняти свою підприємницьку діяльність, а достатньо надати докази неотримання доходу від неї, а адвокату треба зупинити дію свідоцтва про зайняття адвокатською діяльністю – немає. Крім того, яким чином під час звернення за реєстрацією в якості безробітного відповідна особа має доводити цей факт – незрозуміло. Податкові декларації, що демонструють наявність чи відсутність отриманих доходів, стосуються попередніх періодів, а особа, здобуваючи статус безробітного, має засвідчити, що саме на момент звернення вона не має доходів від своєї зайнятості.

Отже, відповідні питання потребують зрозумілого та справедливого вирішення.

Висновки. Механізм соціального захисту самозайнятих осіб, зокрема тих, хто здійснює незалежну професійну діяльність, від безробіття потребує удосконалення, оскільки на даний час породжує різне ставлення з боку державних органів, у тому числі судів, до порядку набуття статусу безробітного цими особами. Слід встановити вичерпний перелік документів, якими особа може підтвердити факт відсутності зайнятості та втрати доходу від неї, що може свідчити про реалізований соціальний ризик безробіття.

У статті розглядаються теоретичні та практичні проблеми застосування законодавства про зайнятість щодо самозайнятих осіб. Наголошується, що самозайняті особи посідають окреме місце серед учасників соціально-забезпечувальних відносин завдяки специфічному статусу. Як інші фізичні особи вони перебувають у сфері впливу соціальних ризиків і можуть потребувати надання певного виду соціального забезпечення. Також вони виступають у якості роботодавців, страхувальників щодо найманих працівників та відносно себе, а також можуть безпосередньо надавати у якості соціального забезпечення певні блага.

Звертається увага на термінологічну різноманітність, притаманну характеристиці самозайнятих осіб. Окрім легального їх визначення, наведеного у п. 14.1.226 ст. 14 Податкового кодексу України, чинне законодавство використовує категорію «особа, яка забезпечує себе роботою самостійно», що, зокрема, передбачено ст. 4 Закону України «Про зайнятість населення».

Авторами досліджено основні наукові погляди щодо характеристики правового статусу самозайнятих осіб, зумовлені галузевими особливостями правового регулювання. При цьому акцентовано увагу на двоїстості правового становища самозайнятої особи як суб'єкта, що отримує соціальне забезпечення, адже остання може зазнавати негативного впливу соціальних ризиків як і будь-яка інша фізична особа. Натомість існують специфічні соціальні ризики, пов'язані з веденням незалежної професійної чи підприємницької діяльності, передусім ризик безробіття через припинення такої діяльності. Спираючись на наукові здобутки, продемонстровані дослідниками теорії соціальних ризиків

у праві соціального забезпечення, автори наголошують на тому що самозайняті особи можуть не лише потрапляти під дію соціальних ризиків як будь-хто з людей, але й можуть самі їх створювати. Причому негативні наслідки таких ризиків стосуватимуться як самих цих осіб, так і до прикладу найманих працівників, з якими самозайняті перебувають у трудових відносинах. Це, зокрема, стосується ризику безробіття, професійного ризику стати жертвою нещасного випадку. Навіть доволі універсальний ризик бідності цілком може стосуватися самозайнятих осіб через незадовільну організацію власної господарської діяльності та відсутність достатнього доходу для нормального існування. У зв'язку із зазначеним актуальним є з'ясування сутності ризику безробіття, який перебуває у діалектичному зв'язку зі спеціальною правосуб'єктністю самозайнятої особи, пов'язаною з веденням підприємницької, незалежної професійної діяльності.

Констатується суперечність підходів у правозастосуванні законодавства про зайнятість та соціальне страхування на випадок безробіття стосовно окремих категорій самозайнятих осіб у питанні набуття статусу безробітного та можливості отримувати допомогу по безробіттю.

Ключові слова: самозайнята особа, соціальний захист, соціальне забезпечення, соціальний ризик, безробіття, адвокат.

Silchenko S., Sereda O. Problems of social security of self-employed persons regarding unemployment security

This article examines the theoretical and practical problems of applying employment laws to self-employed persons. It is emphasized that self-employed persons occupy a special place

among the participants of social security relations due to their particular status. Like other individuals, they are exposed to social risks and may require the provision of a certain type of social security. They also act as employers, insurers in relation to employees and in relation to themselves, and can also directly provide certain benefits as social security.

Attention is drawn to the terminological diversity inherent in the characteristics of self-employed persons. In addition to their legal definition given in clause 14.1.226. Art. 14 of the Tax Code of Ukraine, the current legislation uses the category "a person who provides for himself with work independently", which, in particular, is provided for in Art. 4 of the Law of Ukraine "On Employment of the Population".

The authors have examined the main scientific views on the characteristics of the legal status of self-employed persons, which are determined by the branch specifics of legal regulation. At the same time, attention is focused on the duality of the legal status of a self-employed person as a subject receiving social security, because the latter can be negatively affected by social risks like any other individual. Relying on scientific achievements shown by researchers of social risk theory in social security law, the authors emphasize that self-employed persons can not only be exposed to social risks like any other person, but can also create them themselves. Moreover, the negative consequences of such risks will affect both these persons themselves and, for example, employees with whom the self-employed are in labor relations. This applies, in particular, to the risk of unemployment, the occupational risk of becoming a victim of an accident. Even a fairly universal risk of impoverishment may affect self-employed persons due to unsatisfactory organization of their own eco-

nomical activities and lack of sufficient income for a normal subsistence. In connection with the aforementioned, it is relevant to find out the essence of the risk of unemployment, which is in a dialectical relationship with the special legal personality of a self-employed person associated with conducting entrepreneurial, independent professional activities.

This article notes the contradiction of approaches in law enforcement of employment and social insurance legislation in case of unemployment in relation to certain categories of self-employed persons regarding the issue of acquiring the status of unemployed and the possibility of receiving unemployment benefits.

Key words: self-employed person, social security, social welfare, social risk, unemployment, lawyer.

Література

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/conv#Text> (дата звернення 10.06.2024).

2. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 р. № 5067-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#top> (дата звернення 10.06.2024).

3. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 р. № 2464-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text> (дата звернення 10.06.2024).

4. Пашков В. Діяльність суб'єктів господарювання як об'єкт правового регулювання: проблема кваліфікації. Вісник Академії правових наук України. 2011. № 1 (64). С. 124–134.

5. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12/conv#Text> (дата звернення 10.06.2024).

6. Пристай Т. Самозайняті особи як суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності. Підприємництво, господарство і право. 2020. № 11. С. 57–60.

7. Жовнір Т. Зміст правового становища самозайнятої особи. Підпри-

- емництво, господарство і право. 2020. № 1. С. 76–81.
8. Жовнір Т. Співвідношення поняття «самозайнята особа» з іншими сумісними правовими категоріями. Підприємництво, господарство і право. 2020. № 2. С. 145–149.
9. Таракан Ю. І. Щодо основних соціальних прав самозайнятих осіб. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2021. № 4. С. 50–53.
10. Жовнір Т. Л. Особливості правового регулювання окремих видів соціального забезпечення самозайнятих осіб. Науковий вісник публічного та приватного права. 2020. Вип. 6. Т. 1. С. 65–70.
11. Рабінович П. Верховенство права як соціально-природний феномен (контури ідеалу). Право України. 2010. № 3. С. 19–23.
12. Болотіна Н. Право людини на соціальне забезпечення в Україні: проблеми термінів і понять. Право України. 2000. № 4. С. 35–39.
13. Синчук С. М. Щодо питання обґрунтування сфери соціально-забезпечувальних відносин. Вісник Львівського ун-ту ім. Івана Франка. Серія юрид. 2011. Вип. 53. С. 246–254.
14. Яковлева Г. О. До визначення поняття та природи соціальних ризиків у праві соціального забезпечення. Право та інновації. 2018. № 2. С. 49–53.
15. Синчук С. М. Теорія соціального ризику за правом соціального забезпечення. Право України. 2003. № 3. С. 55–59.
16. Мульгіна О. В. Сучасний стан правового регулювання самостійної зайнятості в Україні. Наук. вісн. Ужгородського національного ун-ту. Сер. Право. 2022. Вип. 74. Ч. 1. С. 191–195.
17. Остапенко Ю. О. Правове регулювання трудової діяльності самозайнятих осіб в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2017. 20 с.
18. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 02.03.2000 р. № 1533-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-14#Text> (дата звернення 10.06.2024).
19. Порядок реєстрації, перереєстрації зареєстрованих безробітних та ведення обліку осіб, які шукають роботу, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30.03.2023 р. № 446. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/446-2023-%D0%BF#n9> (дата звернення 10.06.2024).
20. Постанова Верховного Суду від 31.05.2018 р. у справі № 750/9213/16-ц. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/74598632> (дата звернення 10.06.2024).
21. Постанова Верховного Суду від 24.04.2019 р. у справі 757/17820/17-ц. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/81425639> (дата звернення 10.06.2024).
22. Сазонова А. О. Незалежна професійна діяльність та її співвідношення з підприємницькою діяльністю фізичних осіб. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Сер.: юрид. науки. 2021. Т. 32 (71). № 1. С. 72–78.